

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності 072 "Фінанси,
банківська справа та страхування"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2020**

УДК 336.717.71(07.034)

О-60

Укладач К. М. Азізова

Затверджено на засіданні кафедри банківської справи.
Протокол № 2 від 12.09.2019 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Операції банків з цінними паперами [Електронний ресурс] :
О-60 методичні рекомендації до практичних завдань для студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" першого (бакалаврського) рівня / уклад. К. М. Азізова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 45 с.

Подано методичні рекомендації до практичних завдань, спрямованих на перевірку здобутих теоретичних знань із теорії та практики здійснення банківських операцій із цінними паперами, методології та інструментарію здійснення діяльності банків із торгівлі цінними паперами. Їхнє вирішення сприятиме закріпленню знань, набуттю навичок у практичному їхньому використанні, а також формуванню професійних компетентностей із навчальної дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 336.717.71(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2020

Вступ

Фондовий ринок посідає важливе місце серед інших ринків і відіграє величезну роль у забезпеченні ефективного та збалансованого функціонування механізму ринкового господарства. Важливу роль у розбудові фондового ринку відіграють банківські установи, які є його провідними інституційними учасниками. Діяльність банків на фондовому ринку багатогранна. Вони виступають у ролі емітентів, інвесторів, фінансових посередників та інфраструктурних учасників ринку, займаються непрофесійною і професійною діяльністю із цінними паперами, зокрема, депозитарною, розрахунково-кліринговою діяльністю, діяльністю з управління цінними паперами та активами, діяльністю з ведення реєстру власників іменних цінних паперів, а також діяльністю стосовно торгівлі цінними паперами.

Вирішення завдань до практичних занять із навчальної дисципліни "Операції банків з цінними паперами" буде сприяти закріпленню знань, набуттю навичок у практичному їхньому використанні, а також формуванню таких професійних компетентностей:

визначати специфіку здійснення діяльності на фондовому ринку;

визначати специфіку фінансових інструментів фондового ринку;

визначати та характеризувати теоретичні та методичні засади організації емісійних операцій банків;

визначати та характеризувати теоретичні та методичні засади організації інвестиційних операцій банків;

визначати типові ризики інвестиційної діяльності банків на ринку цінних паперів;

визначати та характеризувати теоретичні і методичні засади посередницьких операцій банків, характеризувати роль та значення Національної депозитарної системи в Україні;

визначати особливості здійснення діяльності з ведення реєстру власників іменних цінних паперів.

Навчальна дисципліна "Операції банків з цінними паперами" зараховано до вибіркової дисципліни, яку вивчають, згідно з навчальним планом спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" першого (бакалаврського) рівня.

Методичні рекомендації до практичних завдань

Змістовий модуль 1 Організаційні засади здійснення банками операцій з цінними паперами

Тема 1. Фондовий ринок: сутність та зміст

Завдання 1.1. Проаналізуйте правовий статус і склад повноважень суб'єктів (учасників) фондового ринку: емітентів цінних паперів, інвесторів, посередників, реєстраторів на фондовому ринку. Виконання завдання оформити у вигляді табл. 1.1 з відповідними поясненнями.

Таблиця 1.1

Суб'єкти фондового ринку

Суб'єкти фондового ринку	Правовий статус	Склад повноважень	№ статті Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок"

Завдання 1.2. Встановіть відповідність (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Види діяльності на фондовому ринку

Терміни	Характеристики
1	2
1. Саморегулююча організація. 2. Дилерська діяльність. 3. Брокерська діяльність.	а) діяльність, яка проводиться торговцями цінних паперів від свого імені за винагороду протягом певного строку, зазначеного в договорі про управління переданими цінними паперами і грошовими коштами;

1	2
4. Андеррайтингова діяльність	б) комісійна діяльність з цінними паперами, яка передбачає заключення цивільно-правових договорів відносно цінних паперів від свого імені, але по дорученню і за рахунок іншої особи; в) проводить професійну діяльність на фондовому ринку з торгівлі цінними паперами, управління активами інвесторів, депозитарну діяльність тощо; г) діяльність, яка пов'язана з розміщенням цінних паперів по дорученню від імені та за рахунок емітента; д) комерційна діяльність з цінними паперами з метою подальшого їх перепродажу

1) _____; 2) _____; 3) _____; 4) _____.

Завдання 1.3. Встановіть відповідність (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

**Визначення із Закону України
"Про цінні папери та фондовий ринок"**

Терміни	Характеристики
1. Емісія. 2. Лістинг. 3. Випуск цінних паперів. 4. Котирування	а) сукупність процедур із включення цінних паперів до реєстру фондової біржі та здійснення контролю за відповідністю цінних паперів і емітента умовам та вимогам, установленим у правилах фондової біржі; б) механізм визначення та/або фіксації на фондовій біржі ринкової ціни емісійного цінного папера, що перебуває в обігу на такій біржі; в) сукупність дій емітента, що провадяться в установленій законодавством послідовності і спрямовані на розміщення емісійних цінних паперів серед їх перших власників; г) сукупність певного виду емісійних цінних паперів одного емітента, однієї номінальної вартості, які мають однакову форму випуску і міжнародний ідентифікаційний номер, та забезпечують їх власникам однакові права незалежно від часу придбання і способу їх емісії

1) _____; 2) _____; 3) _____; 4) _____.

Завдання 1.4. Встановіть відповідність (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

**Визначення із Закону України
"Про цінні папери та фондовий ринок"**

Характеристики	Варіанти відповіді
1. В Україні у цивільному обороті можуть бути такі групи цінних паперів. 2. Іменний цінний папір, який посвідчує майнові права його власника. 3. Цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання. 4. Можуть бути прості або переказні та існують виключно у документарній формі	а) акція; б) вексель; в) обидва визначення; г) немає правильної відповіді

1)____; 2)____; 3)____; 4)_____.

Завдання 1.5. Визначити, згідно з яким порядком можуть здійснюватись такі операції (відповідно до Закону України "Про банки та банківську діяльність"). Виконання оформити у вигляді табл. 1.5. Відповідність тієї чи іншої операції позначити "+".

Таблиця 1.5

Законодавче регулювання банківських операцій

№ п/п	Банківські операції	Банківська ліцензія	Письмовий дозвіл НБУ
1	Укладання договору андеррайтингу		
2	Прийняття підприємства на обслуговування у службі реєстратора		
3	Укладання договору на депозитарне обслуговування		
4	Розміщення облігації власної емісії		
5	Розміщення векселя		
6	Придбання акції підприємства за дорученням клієнта		
7	Продаж векселя за дорученням клієнта		
8	Продаж облігації підприємства за дорученням клієнта		
9	Придбання акції підприємства для власного інвестиційного портфеля		
10	Укладання фінансового ф'ючерсного контракту за дорученням клієнта		

Завдання 1.6. Встановіть відповідність (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Законодавче регулювання банківських операцій

Терміни	Характеристики
1. Перший власник. 2. Індосамент. 3. Асоційована особа. 4. Індосант	а) власник ордерного цінного паперу (його уповноважена особа), який вчиняє індосамент. Може бути повним (іменним) – виписаним на ім'я (найменування) конкретної особи або бланковим (на пред'явника) – виписаним без зазначення імені (найменування) особи; б) чоловік або дружина, прямі родичі особи (батько, мати, діти, рідні брати та сестри, дід, баба, онуки), прямі родичі чоловіка чи дружини особи, чоловік або дружина прямого родича; в) особа, яка набула права власності на цінні папери безпосередньо від емітента або особи, яка видала неемісійний цінний папір, чи андерайтера; г) передавальний напис на ордерному цінному папері, що посвідчує перехід прав на цінний папір та прав за цінним папером до іншої особи в установленому законодавством порядку

1)____; 2)____; 3)____; 4)_____.

Методичні рекомендації до практичних завдань за темою 1

Згідно із Законом України "Про цінні папери та фондовий ринок" фондовий ринок (ринок цінних паперів) – це сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів). Учасниками фондового ринку є емітенти (в тому числі іноземні) або особи, що видали неемісійні цінні папери, інвестори в цінні папери, інституційні інвестори, професійні учасники фондового ринку, об'єднання професійних учасників фондового ринку, у тому числі саморегулятивні організації професійних учасників фондового ринку.

Емітент – це юридична особа, в тому числі Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, а також держава в особі уповноважених нею органів державної влади чи міжнародна фінансова організація, які від свого імені розміщують емісійні цінні папери та беруть на себе зобов'язання за ними перед їх власниками.

Іноземний емітент – юридична особа, яка створена відповідно до законодавства іншої держави та здійснює емісію цінних паперів на території України, або юридична особа, цінні папери якої зареєстровані відповідно до законодавства іншої держави та допуск до обігу на території України яких надано Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Міжнародні фінансові організації вважаються іноземними емітентами.

Інвестори в цінні папери – фізичні та юридичні особи, резиденти і нерезиденти, які набули права власності на цінні папери з метою отримання доходу від вкладених коштів та/або набуття відповідних прав, що надаються власнику цінних паперів відповідно до законодавства. Інституційними інвесторами є інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди), інвестиційні фонди, взаємні фонди інвестиційних компаній, недержавні пенсійні фонди, фонди банківського управління, страхові компанії, інші фінансові установи, які здійснюють операції з фінансовими активами в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – також за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів.

Об'єднання професійних учасників фондового ринку – неприбуткове об'єднання професійних учасників фондового ринку, які провадять професійну діяльність на ринку цінних паперів, а саме: з торгівлі цінними паперами, депозитарної діяльності та управління активами інституційних інвесторів.

Саморегулювальною організацією професійних учасників фондового ринку є неприбуткове об'єднання учасників фондового ринку, що провадять професійну діяльність на фондовому ринку з торгівлі цінними паперами, управління активами інституційних інвесторів, депозитарну діяльність, крім депозитаріїв, утворене відповідно до критеріїв та вимог, установлених Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Професійні учасники фондового ринку – юридичні особи, утворені в організаційно-правовій формі акціонерних товариств або товариств з обмеженою відповідальністю, які на підставі ліцензії, виданої Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, провадять на фондовому ринку професійну діяльність, види якої визначені законами України, а також Центральний депозитарій цінних паперів.

Тема 2. Фінансові інструменти фондового ринку

Завдання 2.1. Які види цінних паперів, зазначені в Законі України "Про цінні папери та фондовий ринок", можуть існувати в документарній формі, а які виключно в бездокументарній? Відповідь оформити у вигляді табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Документарні та бездокументарні цінні папери

Документарні цінні папери	№ статті Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок"	Бездокументарні цінні папери	№ статті Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок"

Завдання 2.2. Необхідно встановити відповідність (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Визначення із Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок"

Характеристики	Терміни
1. Цінний папір, який розміщується інвестиційним фондом. 2. Боргове зобов'язання чітко визначеної форми, що дає незаперечне право на одержання зазначеної в ньому суми грошей. 3. Договір стандартної форми, який засвідчує право або зобов'язання придбати або продати актив на певних умовах. 4. Один з видів боргових цінних паперів, що підтверджують наявність кредиторсько-дебіторських взаємовідносин між емітентом і власником	а) дериватив; б) облігація; в) інвестиційний сертифікат; г) казначейське зобов'язання; д) немає у переліку

1)____; 2)____; 3)____; 4)_____.

Завдання 2.3. Розподілити наведені цінні папери на ордерні, іменні та на пред'явника:

- а) акція;
- б) казначейське зобов'язання;

- в) вексель;
- г) коносамент;
- д) облігація;
- е) інвестиційний сертифікат;
- є) пред'явницька акція.

Завдання 2.4. На основі Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок" охарактеризуйте цінні папери за належністю до певної групи шляхом заповнення табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Класифікація цінних паперів

№ п/п	Групи цінних паперів за економічною ознакою	Визначення групи цінних паперів	Цінні папери, що належать до відповідної групи	№ статті Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок"

Завдання 2.5. Визначте, які види деривативів, згідно із Законом України "Про цінні папери та фондову біржу", є цінними паперами, а які не є (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Види деривативів

Деривативи	
Цінні папери	Не є цінними паперами

Завдання 2.6. Користуючись Законом України "Про цінні папери та фондовий ринок", необхідно заповнити табл. 2.5 (не менше 3 варіантів).

**Групи цінних паперів, згідно із Законом України
"Про цінні папери та фондовий ринок"**

№ п/п	Групи цінних паперів	Види цінних паперів
1	Пайові цінні папери	
2	Боргові цінні папери	
3	Іпотечні цінні папери	

Завдання 2.7. Оберіть, які з наведених у табл. 2.6 характеристик належать до ощадного (депозитного) сертифіката.

Характеристики ощадного (депозитного) сертифіката

№ п/п	Характеристики	Позначення "+/ – "
1	Цінний папір, який підтверджує суму вкладу, внесеного у банк, і права вкладника на одержання зі спливом встановленого строку суми вкладу та процентів, встановлених сертифікатом, у банку, який його видав	
2	Розміщуються в документарній або бездокументарній формі	
3	Є неемісійним цінним папером, що видається на певний строк (під відсотки, передбачені умовами його видачі)	
4	Можуть бути: довгострокові – понад п'ять років; середньострокові – від одного до п'яти років; короткострокові – до одного року	
5	Можуть бути іменними або на пред'явника та існують виключно у документарній формі	
6	Цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ третій особі сплатити після настання строку платежу визначену суму його власнику	
7	Емітентом виступає держава в особі Міністерства фінансів України за дорученням Кабінету Міністрів України	
8	Доход за ним виплачується під час пред'явлення їх для оплати в банк, що розмістив ці сертифікати	

Методичні рекомендації до практичних завдань за темою 2

Цінним папером є документ установленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір)

і особи, що має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам.

Неемісійні цінні папери можуть існувати виключно в документарній формі і за формою випуску можуть бути лише ордерними або на пред'явника. Неемісійні цінні папери можуть видаватися та існувати виключно в документарній формі як паперові або як електронні документи. Перелік цінних паперів, що можуть видаватися як електронні документи, визначається Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку за погодженням із Національним банком України. Цінні папери за формою існування поділяються на бездокументарні цінні папери та документарні цінні папери.

Бездокументарним цінним папером є обліковий запис на рахунку в цінних паперах у системі депозитарного обліку цінних паперів. Документарним цінним папером є паперовий або електронний документ, оформлений у визначеній законодавством формі, що містить найменування виду цінного папера, а також визначені законодавством реквізити.

Цінні папери за формою випуску можуть бути на пред'явника, іменні або ордерні.

Права на цінний папір та права за цінним папером, що існує в документарній формі, належать:

пред'явникові цінного папера (цінний папір на пред'явника);

особі, зазначеній в цінному папері (іменний цінний папір);

особі, зазначеній в цінному папері, яка може сама реалізувати такі права або призначити своїм наказом іншу уповноважену особу (ордерний цінний папір).

Ордерні цінні папери можуть існувати виключно в документарній формі.

Права на цінний папір та права за цінним папером, що існують у бездокументарній формі, належать власникові рахунка в цінних паперах, відкритого в депозитарній установі, в разі зарахування цінних паперів на депозит нотаріуса – відповідному кредиторіві.

Емітент цінних паперів на пред'явника не має права на отримання із системи депозитарного обліку цінних паперів інформації про власників таких цінних паперів у будь-якій формі, крім випадків, передбачених Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Емітент іменних цінних паперів має право на отримання із системи депозитарного обліку цінних паперів інформації про власників таких цінних паперів у формі реєстру власників іменних цінних паперів.

Іменні емісійні цінні папери існують виключно в бездокументарній формі.

Емісійні цінні папери на пред'явника можуть бути переведені в бездокументарну форму існування шляхом депонування таких цінних паперів на рахунках у цінних паперах у Центральному депозитарії цінних паперів або Національному банку України відповідно до компетенції, встановленої Законом України "Про депозитарну систему України" (знеухомлені) в установленому Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку порядку. Емісійні цінні папери на пред'явника, що існують у бездокументарній формі, не можуть бути переведені в документарну форму.

В Україні в цивільному обороті можуть бути такі групи цінних паперів:

1) *пайові цінні папери*, які засвідчують участь власника таких цінних паперів (інвестора) у статутному капіталі та/або активах емітента (у тому числі активах, які знаходяться в управлінні емітента) та надають власнику зазначених цінних паперів (інвестору) право на отримання частини прибутку (доходу), зокрема у вигляді дивідендів, та інші права, встановлені законодавством, а також проспектом цінних паперів або рішенням про емісію цінних паперів. До пайових цінних паперів належать:

акції;

інвестиційні сертифікати;

сертифікати ФОН;

акції корпоративного інвестиційного фонду;

2) *боргові цінні папери* – цінні папери, що посвідчують відносини позики і передбачають зобов'язання емітента або особи, яка видала неемісійний цінний папір, сплатити у визначений строк кошти, передати товари або надати послуги відповідно до зобов'язання. До боргових цінних паперів належать:

облігації підприємств;

державні облігації України;

облігації місцевих позик;

казначейські зобов'язання України;

ощадні (депозитні) сертифікати;

векселі;

облігації міжнародних фінансових організацій;

облігації Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;

3) *іпотечні цінні папери* – цінні папери, випуск яких забезпечено іпотечним покриттям (іпотечним пулом) та які посвідчують право власників на отримання від емітента належних їм коштів. До іпотечних цінних паперів належать:

іпотечні облігації;

іпотечні сертифікати;

заставні;

4) *приватизаційні цінні папери* – цінні папери, які посвідчують право власника на безоплатне одержання у процесі приватизації частки майна державних підприємств, державного житлового фонду, земельного фонду;

5) *похідні цінні папери* – цінні папери, механізм випуску та обігу яких пов'язаний із правом на придбання чи продаж протягом строку, встановленого договором, цінних паперів, інших фінансових та/або товарних ресурсів;

6) *товаророзпорядчі цінні папери* – цінні папери, які надають їх документах.

Держава може розміщувати на міжнародних фондових ринках облігації зовнішніх державних позик України та державні деривативи.

Тема 3. Емісійні операції банків

Завдання 3.1. ПАТ "Аркада-банк" здійснив емісію акцій номінальною вартістю 15 грн і загальною кількістю 500 тис. штук. Із загальної кількості емітованих акцій 80 тис. було реалізовано за ціною 18 грн за одну акцію. Визначте розмір статутного фонду та емісійного доходу банку від емісії акцій.

Завдання 3.2. ПАТ "Акро-банк" здійснив емісію звичайних акцій загальною кількістю 8000 тис. шт. номінальною вартістю 20 грн, привілейованих акцій загальною кількістю 200 тис. шт. номіналом 20 грн. Із загальної кількості емітованих акцій 1 500 тис. звичайних акцій були продані за ціною 24 грн за одну акцію, 80 тис. привілейованих акцій були продані за ціною 30 грн за акцію. Визначте розмір статутного капіталу банку та розмір його емісійного доходу.

Завдання 3.3. Банк придбав акції в липні за номіналом та продав у серпні за ціною 1 тис. грн, що на 100 грн перевищує номінал. По ній сплачується дивіденд 50 % річних. Визначте курс акції в серпні та поточну дохідність інвестованих коштів.

Завдання 3.4. Акцію придбано за номіналом та продано через 6 місяців за ціною 10 тис. грн, що на 2 500 грн перевищує номінал. По ній сплачується дивіденд 16 % річних. Визначте: курс акції на момент продажу, поточну та додаткову дохідність інвестованих коштів.

Завдання 3.5. Акцію придбано за номіналом та продано через вісім місяців за ціною 11 500 грн, що на 1 750 грн перевищує номінал. По ній сплачуються дивіденди 15,5 % річних. Визначте курс акції на момент продажу, поточну та додаткову дохідність інвестованих коштів.

Завдання 3.6. Облігації ПАТ "Крок-банк" номіналом 27 грн продаються за ціною 25,6 грн. Визначте курс облігації та як зміниться ціна облігації, якщо курс облігації збільшиться на 4 %.

Завдання 3.7. Дисконтну облігацію з терміном обігу один день було розміщено за ціною 92 % від номіналу. Визначте дохідність до погашення, якщо номінальна вартість облігацій становить 445 грн.

Завдання 3.8. Облігацію номіналом 10 тис. грн та терміном обігу п'ять років зі щорічною виплатою 50 % придбано ПАТ "Акро-банк" на вторинному ринку цінних паперів із премією в розмірі 4 тис. грн, після двох років обігу. Визначте: річний приріст/збиток капіталу, суму сукупного купонного доходу за облігацією для банку, купонну прибутковість облігації, поточну прибутковість облігації, кінцеву прибутковість облігації, та накопичений купонний дохід, який отримає банк.

Завдання 3.9. Облігацію номіналом 5 тис. грн розміщено з дисконтом у розмірі 750 грн. Купонний дохід за облігацією складає 12,5 % річних. Визначити сукупний приріст/збиток капіталу, річний сукупний дохід за облігацією за терміном її дії п'ять років. Розрахуйте кінцеву прибутковість облігації.

Завдання 3.10. Облігації номіналом 25 грн продаються за ціною 24,5 грн. Визначте курс облігацій та як зміниться ціна облігації, якщо її курс зменшиться на 5 %.

Завдання 3.11. Дисконтну облігацію з терміном обігу 92 дні було розміщено за ціною 95 % від номіналу. Визначте дохідність до погашення, якщо номінальна вартість облігації становить 500 грн.

Завдання 3.12. Номінал облигації 1 тис. грн, купон 10 %, виплати здійснюються двічі на рік, до погашення три роки. Дохідність до погашення становить 8 %. Визначте ціну облигації.

Завдання 3.13. Визначте поточну прибутковість облигації, купленої за 75 % до номіналу, якщо номінальна вартість облигації становить 200 грн, термін обігу три роки, а щоквартальний купон – 5 %.

Завдання 3.14. Визначте кінцеву дохідність від операції з облигацією номіналом 500 грн, купленої з дисконтом 20 %, якщо вона була продана за номіналом через три роки. Увесь термін її обігу – п'ять років, а купон становить 10 % річних.

Завдання 3.15. ПАТ "Супербанк" придбало в ПАТ "Захід-банк" із дисконтом 2 % державну 20-відсоткову облигацію, через два роки погасило її. Не ураховуючи оподаткування доходів, визначте прибутковість до погашення за операцією ПАТ "Супербанк".

Завдання 3.16. Дисконтну облигацію з нульовим купоном номіналом 1 500 грн і строком погашення через два роки реалізовано за ціною 1 200 грн. Визначте доцільність купівлі цієї облигації, якщо необхідна ставка прибутковості (r) дорівнює 14 %.

Завдання 3.17. Визначте поточну ринкову вартість облигації внутрішньої місцевої позики й зіставте її із ціною продажу, використовуючи такі дані: облигацію номіналом 100 грн реалізовано за ціною 67,5 грн. Погашення облигації передбачено через три роки. Ставка прибутковості очікується в розмірі 16 %.

Завдання 3.18. Купонну облигацію строком обігу п'ять років було розміщено банком за ціною 90 % від номіналу. Визначте курс облигації, прибутковість до погашення та річний сукупний дохід, якщо номінальна вартість облигації становить 450 грн, купон –15 %, виплачується три рази на рік.

Завдання 3.19. Визначте ціну конверсії облигації, курс якої становить 157 грн, ринкова ціна облигації – 7 850 грн. Кількість акцій, які можуть бути обміняні на одну облигацію, дорівнює 20.

Завдання 3.20. Номінал сертифіката становить 700 тис. грн, відсоток за сертифікатом – 25 %, сертифікат випущено на 91 день. Визначте суму, яку отримає вкладник під час погашення сертифіката.

Завдання 3.21. Ощадний сертифікат номіналом 5 500 грн із нарахуванням відсотків за ставкою 19 % річних і терміном на півроку куплені банком за 100 днів до погашення та продані через 40 днів. Ставка відсотків

за депозитами на ринку на момент купівлі та продажу становили 10 % і 8 % річних, відповідно. Визначте дохідність цієї операції для банку за ефективною ставкою простих відсотків.

Завдання 3.22. Номінал сертифіката становить 800 тис. грн, відсоток за сертифікатом – 20 %, випущено сертифікат на 91 день. Інвестор купує його за 30 днів до погашення за ціною 820 тис. грн. Визначте прибутковість цієї операції, якщо відомо, що інвестор протримає сертифікат до погашення.

Завдання 3.23. Визначте суму, яку отримає інвестор під час погашення сертифіката. Відомо, що номінал сертифіката становить 100 тис. грн, процентна ставка – 12 % річних, термін обігу сертифіката – 184 дні.

Методичні рекомендації до практичних завдань за темою 3

Акція – іменний цінний папір, який посвідчує майнові права його власника (акціонера), що стосуються акціонерного товариства, враховуючи право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів та право на отримання частини майна акціонерного товариства в разі його ліквідації, право на управління акціонерним товариством, а також немайнові права, передбачені Цивільним кодексом України та законом, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств. Акціонерне товариство розміщує акції двох типів – прості та привілейовані.

Прості акції надають їх власникам право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів, на участь в управлінні акціонерним товариством, на отримання частини майна акціонерного товариства в разі його ліквідації та інші права, передбачені законом, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств. Прості акції надають їх власникам однакові права.

Прості акції не підлягають конвертації в привілейовані акції або інші цінні папери акціонерного товариства.

Надання будь-яких гарантій щодо отримання доходу (дивідендів) за простими акціями забороняється.

Привілейовані акції надають їх власникам переважні, стосовно власників простих акцій, права на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів та на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації, а також надають права на участь

в управлінні акціонерним товариством у випадках, передбачених статутом і законом, який регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств.

Акціонерне товариство розміщує привілейовані акції різних класів (із різним обсягом прав), якщо така можливість передбачена його статутом. У такому разі в проспекті або рішенні про емісію цінних паперів зазначається черговість отримання дивідендів і виплат з майна ліквідованого товариства для кожного класу привілейованих акцій, розміщених акціонерним товариством, яка встановлюється статутом товариства. Привілейовані акції певних класів можуть бути конвертовані в прості акції або у привілейовані акції інших класів, якщо це передбачено проспектом або рішенням про емісію цінних паперів.

Частка привілейованих акцій у статутному капіталі акціонерного товариства не може перевищувати 25 %.

Ціна, за якою акції продаються і купуються на фондовій біржі, називається курсом акцій. На первинному ринку цінних паперів акції продаються за так званою емісійною ціною, яка може відхилитися в той чи інший бік від номінальної вартості. На вторинному ринку (на фондовій біржі) акції продаються за ринковою ціною, яка називається курсом акцій. На динаміку курсу акцій визначальний вплив робить розмір дивідендів, які виплачуються за акціями, отже, курс акції (котирування акції) – ринкова вартість акції на фондовій біржі або це співвідношення ринкової вартості акції до її номінальної вартості.

Існує поняття поточної дохідності для інвестора, поточної ринкової дохідності, кінцевої дохідності, сукупної дохідності та додаткової дохідності акцій.

Поточна доходність акцій для інвестора (рендит) розраховується як співвідношення отриманого дивіденду до вартості придбання акції. Вимірюється у відсотках. Чим вище розмір рендиту, тим прибутковіше акція. Цей показник говорить інвестору про те, який відсоток прибутку з вкладених в акції грошей він отримав у вигляді дивідендів.

Поточна ринкова дохідність акцій розраховується як співвідношення обсягу річних дивідендів і поточної ринкової вартості акції на ринку, вимірюється у відсотках.

Додаткова доходність акцій розраховується наступним чином:

$$d_d = P - P_o, \quad (3.1)$$

де d_d – додаткова дохідність акції, грн;
 P – ціна продажу акції, грн;
 P_o – ціна придбання акції, грн.

Кінцева дохідність акції (d_k) може бути визначена наступним чином:

$$d_k = \frac{D_c + \frac{d_d}{n}}{P_o} \times 100 \%, \quad (3.2)$$

де d_k – кінцева дохідність акції, %;
 D_c – величина дивідендів, виплачених в середньому за рік, грн;
 n – кількість років, протягом яких інвестор володів акціями.

Узагальнюючим показником ефективності вкладень інвестора в покупку акцій є сукупна дохідність (d_c):

$$d_c = \frac{D_i + d_d}{P_o} \times 100 \%, \quad (3.3)$$

де d_c – сукупна дохідність акції, %;
 D_i – величина дивідендів, виплачених в i -тому році, грн.

Кінцева та сукупна дохідність акцій можуть використовуватися в тому випадку, якщо інвестор продав акцію або планує її продати за ціною, відомою йому. У випадку, коли інвестор не бажає отримувати поточних доходів у вигляді дивідендів, він отримує дохід від приросту курсової вартості акцій.

Облігація – цінний папір, що посвідчує внесення його першим власником коштів, визначає відносини позики між власником облігації та емітентом, підтверджує зобов'язання емітента повернути власникові облігації її номінальну вартість у передбачений проспектом або рішенням про емісію цінних паперів (для державних облігацій України – умовами їх розміщення) строк та виплатити дохід за облігацією, якщо інше не передбачено проспектом або рішенням про емісію цінних паперів (для державних облігацій України – умовами їх розміщення).

Перехід права власності на облігації емітента до іншої особи не є підставою для звільнення емітента від виконання зобов'язань, що підтверджуються облігацією. Облігації можуть існувати виключно в бездокументарній формі.

Емітент, у порядку, встановленому Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, може здійснювати емісію відсоткових, цільових та дисконтних облігацій. Відсоткові облігації – облігації, за якими передбачається виплата відсоткових доходів або за якими відсоткова ставка дорівнює нулю. Цільові облігації – облігації, виконання зобов'язань за якими здійснюється шляхом передачі товарів та/або надання послуг відповідно до вимог, встановлених проспектом або рішенням про емісію цінних паперів (для державних облігацій України – умовами їх розміщення), а також шляхом сплати коштів власнику таких облігацій у випадках та порядку, передбачених проспектом або рішенням про емісію цінних паперів, облігацій (для державних облігацій України – умовами їх розміщення). Дисконтні облігації – облігації, що розміщуються за ціною, нижчою ніж їх номінальна вартість. Різниця між ціною придбання та номінальною вартістю облігації, яка виплачується власнику облігації під час її погашення становить дохід (дисконт) за облігацією. Емітент може розміщувати іменні облігації та облігації на пред'явника. Обіг облігацій дозволяється після реєстрації Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку звіту про результати розміщення облігацій та видачі свідоцтва про реєстрацію випуску облігацій.

Облігація має номінальну, викупну й ринкову вартість.

Номінальна вартість надрукована на бланку облігації і позначає суму, що береться в борг і підлягає поверненню після закінчення строку облігаційної позики.

Викупна вартість – це вартість, за якою емітент викуповує облігацію у інвестора після закінчення строку позики.

Ринкова вартість – це вартість, за якою облігація продається і купується на ринку.

Курс облігації – це значення ринкової вартості, вираженої у відсотках до її номіналу (P_k):

$$P_k = \frac{P_o}{N} \times 100 \%, \quad (3.4)$$

де P_o – ринкова вартість облігації, грн;

N – номінальна вартість облігації, грн.

Оцінка ефективності операцій з облігаціями полягає в оцінюванні таких показників:

поточна ринкова вартість облігації;
прибутковість облігації.

Для визначення поточної ринкової вартості купонних облігацій (PV) використовують базисну модель оцінки вартості облігації.

Реальну вартість облігації з періодичною виплатою відсотків визначають за формулою:

$$PV = \sum_{i=1}^n \frac{C}{(1+r)^i} + \frac{F}{(1+r)^n}, \quad (3.5)$$

де C – купонний платіж, грн;

F – сума, виплачувана під час погашення облігації (номінал облігації), грн;

r – необхідна інвесторам річна ставка доходу (очікувана норма прибутку), коефіцієнт;

n – число років, після закінчення яких відбудеться погашення облігації.

Якщо вся сума відсотків з облігації виплачується під час погашення, то вартість облігації оцінюють за формулою:

$$PV = \frac{F + Ck}{(1+r)^n}, \quad (3.6)$$

де C – річний поточний дохід у вигляді відсотка, виплачуваний за облігацією, грн;

F – сума, виплачувана під час погашення облігації (номінал облігації), грн.

Для облігацій з нульовим купоном (дисконтна облігація), коли облігація реалізується інвесторові за ціною нижчою від номіналу, а погашається за номіналом і різниця між номіналом і ціною реалізації (дисконт) становить дохід інвестора, поточну ринкову ціну (PV) з позицій інвестора визначають за формулою:

$$PV = \frac{CF}{(1+r)^n}, \quad (3.7)$$

де CF – сума, що виплачується при погашенні облігації, грн.

Дохід з цінного папера, обчислений у відсотках до первісної вартості, називається прибутковістю, або нормою (ставкою) доходу.

Для оцінки облігацій можуть використовуватися такі показники прибутковості: купонна прибутковість; поточна прибутковість; кінцева прибутковість (прибутковість до погашення).

Купонна прибутковість облігації (d_k), установлювана під час випуску облігації, розраховується за формулою:

$$d_k = \frac{C}{N} \times 100 \%, \quad (3.8)$$

де C – річний купонний дохід, грн.

Поточна прибутковість облігації (d_n) визначається за формулою:

$$d_n = \frac{C}{PV_0} \times 100 \%, \quad (3.9)$$

де PV_0 – вартість, за якою облігація була придбана інвестором, грн.

Кінцева прибутковість (прибутковість до погашення) (d_n) визначається за формулою:

$$d_n = \frac{C + (N - PV_0) / n}{PV_0}, \quad (3.10)$$

де C – річний купонний дохід, грн;

N – номінальна вартість облігації, грн;

PV_0 – вартість, за якою облігація була придбана інвестором, грн;

n – кількість років обігу облігації.

Якщо облігація придбана за номіналом, то її поточна й кінцева прибутковість ідентичні купонній. Якщо облігація придбана за ціною нижчою від номіналу (з дисконтом), то її поточна й кінцева прибутковість вища за купонну. Якщо облігація придбана за ціною вищою від номіналу (із премією), то її поточна й кінцева прибутковість нижча за купонну.

Для облігації з нульовим купоном (дисконтна облігація) прибутковість розраховується за формулою:

$$d = \frac{PV - PV_0}{PV_0} \times \frac{365}{t} \times 100 \%, \quad (3.11)$$

де PV – ціна купівлі облігації, грн;

PVo – ціна продажу (погашення) облігації, грн;

t – кількість днів між купівлею й продажем облігації.

Під час продажу облігації в дні, що не збігаються з днями виплати поточного доходу, покупець і продавець повинні розділити між собою суму відсотків. Із цією метою покупець сплачує продавцеві, крім ринкової ціни облігації, відсотки, що належать за період, з моменту їхньої останньої виплати. Ці відсотки – накопичений купонний дохід. Сам же покупець під час настання наступної дати виплати купонного доходу одержить його повністю за весь купонний період. Так, сума відсотків розподіляється між різними власниками облігації.

Накопичений купонний дохід (A) можна розрахувати за формулою:

$$A = \frac{C_i}{365}, \quad (3.12)$$

де C – річна ставка купонного доходу, % до номіналу або грн;

i – кількість днів між купівлею і продажем облігації.

Очікувана прибутковість за дисконтними облігаціями (r_0) визначається за такою формулою:

$$r_0 = \sqrt[n]{\frac{N}{P}} - 1, \quad (3.13)$$

де P – ціна покупки дисконтної облігації;

N – номінальна вартість облігації;

n – кількість років до погашення.

Дохідність дисконтної облігації зі строком до погашення менше року може визначатися за такою формулою:

$$d_0 = \frac{N - P_i}{P_i} \times \frac{365}{t}, \quad (3.14)$$

де P_1 – ціна покупки облігації;

i – кількість календарних днів до погашення.

Ощадний (депозитний) сертифікат – цінний папір, який підтверджує суму вкладу, внесеного у банк, і права вкладника (власника сертифіката) на одержання зі спливом встановленого строку суми вкладу та процентів, встановлених сертифікатом, у банку, який його видав. Ощадний (депозитний) сертифікат є неемісійним цінним папером, що видається на певний строк (під відсотки, передбачені умовами його видачі).

Ощадні (депозитні) сертифікати можуть бути іменними або на пред'явника та існують виключно у документарній формі.

В ощадному (депозитному) сертифікаті зазначаються вид цінного папера, найменування і місцезнаходження банку, що випустив сертифікат, серія і номер сертифіката, дата випуску, сума депозиту, процентна ставка, строк отримання вкладу, підпис керівника банку або іншої уповноваженої особи, засвідчений печаткою банку.

Права за іменним ощадним (депозитним) сертифікатом передаються в порядку, встановленому для відступлення права вимоги. Передавання прав за ощадним (депозитним) сертифікатом на пред'явника здійснюється шляхом передавання ощадного (депозитного) сертифіката.

Доход за ощадними (депозитними) сертифікатами виплачується під час пред'явлення їх для оплати в банк, що розмістив ці сертифікати.

Змістовий модуль 2

Методичні засади здійснення банками операцій з цінними паперами

Тема 4. Інвестиційні операції банків з цінними паперами

Завдання 4.1. Банк "Преміум-банк" розглядає операцію з купівлі акції компанії N. Визначте аналітику з акцій:

- 1) дисперсію доходів;
- 2) α і β за акцією компанії N;
- 3) рівняння регресії;
- 4) кореляцію прибутків між ринковим портфелем і доходом за акцією;
- 5) коефіцієнт детермінації.

Характеристику портфеля цінних паперів компанії N наведено в табл. 4.1.

Характеристика портфеля цінних паперів компанії N

Місяці	Дохідність ринкового портфеля, %	Дохідність акції компанії N, %
Січень	10	15
Лютий	12	13
Березень	6	4
Квітень	-4	-12
Травень	1	-2

Завдання 4.2. Інвестиційний портфель банку характеризується такими даними (табл. 4.2). Дохідність безризикових цінних паперів дорівнює 8 %. Середня дохідність фондового ринку становить 14 %. Визначте:

- 1) β портфеля;
- 2) дохідність інвестиційного портфеля;
- 3) премію за ризик вкладання у цінні папери.

Характеристика портфеля цінних паперів банку

Цінні папери компанії	Загальна ринкова вартість, грн	Бета-коефіцієнт
А	5 000	1,3
Б	10 000	0,9
В	7 000	1,1
Г	8 000	0,6
Усього	30 000	-

Завдання 4.3. Безризикова ставка – 0,8; очікуваний дохід ринку – 0,15; β цінного паперу – 1,2. Визначте очікуваний дохід з акції.

Завдання 4.4. Безризикова ставка дорівнює 0,6; дохід за акцією № 1 – 0,11; за акцією № 2 – 0,14; стандартне відхилення доходів за акцією № 1 дорівнює 0,2; за акцією № 2 – 0,4; β за акцією № 1 – 0,8; за акцією № 2 – 1,1. За якою акцією можна отримати вищий дохід?

Завдання 4.5. Інвестор має портфель, складений із ризикових цінних паперів банку, стандартне відхилення якого дорівнює 0,4 за очікуваного доходу 0,3. Безризикова ставка становить 11 %. Інвестор прийняв рішення змінити структуру портфеля, який на 45 % буде сформовано

з ризикових інвестицій та на 55 % – із безризикових. Визначте стандартне відхилення та очікуваний дохід нового портфеля.

Завдання 4.6. Очікуваний дохід за акцією, що належать банку може становити 18 %, ринкова премія – 6 %, очікуваний дохід ринку – 15 %. Визначте β за акцією.

Завдання 4.7. β цінного паперу банку дорівнює 1,2, стандартне відхилення – 0,22, безризикова ставка – 0,11. За ринковим портфелем очікують отримати дохід 0,15 за стандартного відхиленні 0,2. Визначте очікуваний дохід за цінним папером.

Завдання 4.8. Банк придбав дві акції до портфеля у співвідношенні 60 % та 40 %. Акції мають однакове стандартне відхилення доходів – 0,33. Якщо коефіцієнт кореляції буде становити +1,0, то яким буде стандартне відхилення портфеля банку?

Завдання 4.9. Керівник відділу цінних паперів банку отримав таку інформацію:

1) дисперсія δ^2 : за ринковим портфелем $\delta_m^2 = 0,000594$; за цінним папером $\delta_i^2 = 0,000274$;

2) середня за доходами за шість років: за ринковим портфелем $R_m = 0,02185$; за цінним папером $R_i = 0,02811$;

3) коваріація $R_m R_i = 0,000596$.

На підставі цієї інформації необхідно визначити:

1) δ_m та δ_i ;

2) α і β цінного паперу;

3) рівняння регресії;

4) R^2 .

Завдання 4.10. Визначте:

1) коефіцієнт детермінації R^2 на підставі таких показників: $R_{\text{портфеля}} = 0,002731$; $R_{\text{акції}} = 0,05237$. Коваріація доходу портфеля й акції компанії = 0,00118;

2) частки систематичного й несистематичного ризику в загальному ризику, використовуючи: $\delta_p = 0,000769$; $\delta_i = 0,00482$.

Завдання 4.11. Банк розглядає купівлю акції компанії N. Аналітику за акціями керівником відділу цінних паперів дане завдання використовуючи дані табл. 4.3 визначте:

1) дисперсію доходів;

2) α і β за акціями компанії N;

- 3) рівняння регресії;
- 4) кореляцію прибутків між ринковим портфелем і доходом акції;
- 5) коефіцієнт детермінації;
- 6) частки систематичного й несистематичного ризику в загальному ризику акції компанії N.

Таблиця 4.3

Характеристика портфеля цінних паперів компанії N

Місяці	Дохідність ринкового портфеля, %	Дохідність акції K^0 N, %
Січень	9	14
Лютий	10	12
Березень	8	6
Квітень	-6	-10
Травень	1	-4

Завдання 4.12. Банк має портфель, складений із двох цінних паперів, які взяті в таких частках і мають такі очікувані дохідності та стандартні відхилення (табл. 4.4).

Таблиця 4.4

Характеристика портфеля цінних паперів банку

Цінний папір	Очікувана дохідність, %	Стандартне відхилення, %	Частка
A	10,00	20,00	0,35
B	15,00	25,00	0,65

Для різноманітних рівнів кореляції цих цінних паперів $(-1;1)$ визначити максимальне й мінімальне значення стандартного відхилення портфеля.

Завдання 4.13. Оцінити дохідність акцій банку з $\beta = 0,8$, якщо середнє значення ринкової дохідності за попередні роки дорівнює 20 %, а безризикова дохідність – 7 %. Якщо експертна оцінка дохідності фондового ринку на майбутній рік буде на 20 % вища, ніж середня оцінка за попередні роки, то наскільки відсоткових пунктів слід очікувати підвищення дохідності акцій?

Завдання 4.14. Портфель цінних паперів банку характеризується такими даними (табл. 4.5).

Характеристика портфеля цінних паперів банку

Цінні папери корпорації	Загальна ринкова вартість, грн	β -коефіцієнт
А	50 000	0,0
Б	10 000	0,9
В	25 000	1,1
Г	8 000	1,2
Д	7 000	1,7
Усього	100 000	–

Дохідність державних цінних паперів дорівнює 7 %; середня дохідність ринку – 14 %. Обчисліть β -коефіцієнт і дохідність портфеля.

Завдання 4.15. На підставі таких даних визначити вартість акції:

- 1) ставка дохідності за державними облігаціями – 8 %;
- 2) β -коефіцієнт – 0,5;
- 3) дивіденд на акцію постійний і становить 8 грн;
- 4) загальна дохідність ринку акцій – 12 %.

Методичні рекомендації до практичних завдань за темою 4

Активним учасником інвестиційної діяльності серед фінансових посередників є банки, які значно розширюють свою діяльність через запровадження операцій інвестиційного характеру, зокрема, виконують функції депозитаріїв та незалежних реєстраторів цінних паперів акціонерних товариств; інвестиційного кредитування; проектного фінансування; довірчих операцій; обслуговування іноземної інвестиційної діяльності.

Банки є професійними учасниками ринку цінних паперів. Разом з тим вони одночасно виступають і інвесторами, і посередниками на ринку цінних паперів, а також емітентами цінних паперів, так як у більшості випадків банки є акціонерними товариствами.

Головні напрями участі банків в інвестиційному процесі передбачають:

- проведення операцій, пов'язаних із вкладенням у державні цінні папери;
- здійснення інвестицій за рахунок власних коштів;
- участь в інвестиціях у складі промислово-фінансових груп;

трастове управління інвестиційними ресурсами;
залучення іноземних інвестиційних ресурсів.

Інвестиційна діяльність банку належить до активних операцій, а інвестиції – до активів банку.

Інвестиційна діяльність банків має за мету:

збереженість капіталу банку;

приріст дохідності банку;

забезпечення ліквідності балансу банку;

підтримку вторинних резервів банку.

Інвестиційна діяльність банків тісно пов'язана з банківськими кредитними операціями. Водночас вона має свої відмінності:

інвестиції мають знеособлений характер, а кредитні угоди укладаються з конкретними юридичними чи фізичними особами;

у процесі інвестування в цінні папери комерційні банки виступають кредиторами і є ініціаторами таких заходів, а під час кредитування вони виступають також кредиторами, але ініціатором угод виступає позичальник;

позика видається переважно на короткий строк і на основі принципів повернення і забезпеченості, а інвестиції в цінні папери здійснюються без дотримання таких принципів.

Цінні папери можуть використовуватися банками як застава для одержання кредиту на міжбанківському ринку, для рефінансування через НБУ.

Банки беруть активну участь у формуванні інфраструктури ринку цінних паперів. Вони можуть виконувати депозитарні функції, займатися клірингово-розрахунковою діяльністю, вести реєстр власників цінних паперів (реєстраторська діяльність).

Окремі види діяльності банків на ринку цінних паперів підпадають під визначення професійної діяльності, зокрема, це діяльність із випуску та обігу цінних паперів, депозитарна, розрахунково-клірингова, реєстраторська тощо.

Для здійснення професійної діяльності банки повинні одержати дозвіл Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Інвестиційний портфель банку – це сукупність здійснених банком інвестицій з метою одержання прибутку та диверсифікації ризиків.

Залежно від поведінки інвесторів інвестиційний портфель може бути таких типів:

агресивний (ризиковий) – націлений переважно на отримання доходу від приросту курсової вартості цінних паперів (в основному, акцій), які входять до портфеля цінних паперів. Власник такого портфеля схильний до високого ступеня ризику. Такий інвестор прагне якнайбільшої дохідності і вкладає капітал у ризикові папери;

поміркований (ринковий) – дохід буде складатися за рахунок приросту курсової вартості, процентів за дохідними державними цінними облігаціями, а також із дивідендних виплат. Інвестори з помірковою стратегією як основний пріоритет вибирають величину доходу, не обмежуючись жорсткими рамками періоду інвестування;

консервативний портфель формується з державних облігацій. Інвестор схильний до меншого ступеня ризику. Інвестор, який дотримується консервативної стратегії управління портфелем, зацікавлений в отриманні стабільного доходу протягом тривалого періоду часу. Тому для нього кращим є безперервний потік платежів у вигляді процентних виплат на цінні папери. Його задовольняє менша дохідність, яка компенсується високою надійністю одержання доходів.

Інвестиційний портфель банку – це набір цінних паперів, які придбані для отримання доходів і забезпечення ліквідності. Управління портфелем полягає у підтримці рівноваги між ліквідністю і прибутковістю.

Мірою ефективності дій кожного інвестора є отриманий його портфелем дохід за період володіння. Надзвичайно важливе значення під час управління портфелем має врахування різноманітних факторів, що впливають на кінцевий результат, зокрема на дохідність портфеля, зі застосуванням факторного аналізу різних економічних показників. У процесі такого аналізу триває побудова факторної залежності з наступним аналізом і виявленням впливу кожного окремого фактора на кінцевий результат. Під час моделювання функціональних факторних систем необхідно дотримуватися низки вимог. По-перше, фактори, що їх вводять у модель, мають реально існувати і мати конкретне фізичне значення. По-друге, фактори, що належать до системи факторного аналізу, повинні мати причинно-наслідковий зв'язок із досліджуваним показником. По-третє, факторна модель має забезпечувати вимір впливу конкретного фактора на загальний результат.

Диверсифікація – розподіл інвестиційного фонду між цінними паперами з різними ризиками, дохідностями і кореляціями, з метою мінімізації несистематичного ризику. Для інвестора ціна капіталу є доходом, який він отримує від інвестицій у фінансові активи. Для емітента – фінансовими витратами, які він повинен сплатити інвестору в процентах до отриманого капіталу.

Ціна капіталу визначається попитом і пропозицією, які залежать на фінансовому ринку від багатьох факторів. Особливе значення мають ризики. Дохід, на який розраховує інвестор, визначається не тільки кон'юнктурою ринку, але й надійністю фінансових активів, в які вкладаються кошти. Формується структура відсоткових ставок, що встановлюється за строками цінного паперу, його ліквідністю, можливістю у визначений час сплачувати борг та іншими факторами.

Здійснюючи ризиковані вкладення капіталу в цінні папери, кожний інвестор або фінансовий посередник бажає отримати додатковий дохід поверх того рівня, що можуть принести безризикові інвестиції. Цей додатковий дохід повинен збільшуватися пропорційно рівню ризику інвестування. Таким доходом є так звана "премія за ризик", яка мусить зростати пропорційно не загальному рівню ризику інвестування, а тільки пропорційно систематичному ризику.

Загальний дохід з інвестування в окремі цінні папери з урахуванням рівня їх систематичного ризику розраховується за формулою:

$$R_i = A + (R - A) \times \beta, \quad (4.1)$$

де A – рівень доходу по безризикових інвестиціях;

R – середній рівень доходу на фінансовому ринку;

β – коефіцієнт, що характеризує рівень ринкового ризику окремих цінних паперів.

Для розрахунку очікуваного доходу за цінним папером (або портфелем цінних паперів) R_i або R_p з урахуванням ризику використовуються лінії характеристики, лінії ринку цінних паперів та лінії ринку капіталів. Інвестор використовує найрізноманітніші прийоми для вивчення своєї поведінки на ринку цінних паперів. Потрібно усвідомити, що всі ці розрахунки визначають теоретичну ціну, а фактична ціна складається на фінансовому ринку під впливом попиту та пропозиції на капітал. Чим вище професіоналізм фінансового аналітика, тим точнішим буде розрахунок

очікуваного доходу і тим більше наближеною виявиться теоретична ставка доходності до поточної.

Лінія характеристики цінного паперу – лінія, яка показує співвідношення між доходом по окремому цінному паперу R_i та ринковим індексом R_m , тобто середньою ринковою ціною по даному класу цінних паперів.

Бета – спеціальний фінансовий показник, який використовується для вимірювання величини систематичного ризику. Він характеризує нестійкість (мінливість) доходу даного виду цінних паперів щодо вартості ринкового портфеля. Формула розрахунку коефіцієнтного бета для активу у складі портфеля цінних паперів:

$$\beta = \frac{\text{Cov}(r_a, r_p)}{\text{Var}(r_p)}, \quad (4.2)$$

де r_a – прибутковість активу;

r_p – прибутковість портфеля цінних паперів.

Систематичний ризик враховується в моделі CAPM за допомогою коефіцієнтного бета. Коефіцієнтний бета відображає амплітуду коливань цін на акції конкретної компанії порівняно зі зміною цін на акції по всіх компаніях на даному сегменті ринку.

Тема 5. Ризики інвестиційної діяльності банків на ринку цінних паперів та методи управління ними

Завдання 5.1. Вартість портфеля банку на 01.01.2019 р. становила 10 500 грн, а на 01.01. 2020 р. – 9 800 грн. Реалізований приріст курсової вартості, коли було продані акції компанії А, становило 500 грн. Отримано дивіденди в розмірі 150 грн. Визначте сукупну прибутковість портфеля та скоректовану, урахувуючи ризик і ринкові показники норму прибутковості портфеля, якщо бета портфеля дорівнює 1,2, безризикова ставка відсотка дорівнює 7 %, а середньоринкова норма віддачі 10,75 %.

Завдання 5.2. Фактор-бета банків А і Б у першій половині 2019 р. становив, відповідно, 0,8096 і 1,0946. У першому кварталі обидва банки виплатили дивіденди відповідно по 15 і 20 грн на акцію. Курсова вартість акцій банку А зростає зі 150 до 180 грн, а банку Б – із 200 до 220 грн. Індекс РТС за аналізований період виріс із 333 до 366 пунктів. Безризикова ставка відсотка дорівнює 7 %. Визначте прибутковість і скоректовану, урахувуючи ризик і ринкові показники норму прибутковості.

Завдання 5.3. Фактор-бета звичайної акції компанії А становить 0,93. Акція знаходилася в портфелі банку протягом 2019 р. і збільшилася в ціні за цей період із 393 до 657 грн. Дивіденди виплачені компанією становили 40 грн. Індекс ПФТС за цей період зріс із 47,00 до 49,25 пунктів. Безризикова ставка відсотка становила 6 %. Визначте RAR і зробіть висновки щодо збереження акцій в портфелі цінних паперів.

Методичні рекомендації до практичних завдань за темою 5

У практиці інвестиційної діяльності банків з цінними паперами звичайно виділяються такі ризики: кредитний, ринковий, процентний.

Кредитний ризик зв'язаний зі зменшенням фінансових можливостей емітента цінних паперів, коли він не може виконувати свої фінансові зобов'язання, а також із зобов'язаннями і здібностями уряду держави або його установ погашати борги за позиками, які отримані від юридичних і фізичних осіб.

Ринковий ризик виникає під час непередбачених і серйозних порушень на ринку цінних паперів і в економіці в цілому. У зв'язку із цим ринкова ціна окремих видів цінних паперів може значно знизитися, аж до рівня їхньої номінальної ціни і навіть нижче неї.

Процентний ризик залежить від коливання ринкових ставок боргових зобов'язань, за якими установлений процент у договірному порядку з моменту їх випуску. Чим більш віддалений строк погашення такого боргового зобов'язання, тим вище процентний ризик.

Прибутковість портфеля може бути обчислена таким чином:

$$r = (W1 - W0) / W0, \quad (5.1)$$

де $W0$ – сукупна ціна покупки всіх цінних паперів, що входять у портфель в момент $t = 0$;

$W1$ – сукупна ринкова вартість цих цінних паперів в момент $t = 0$ і сукупний грошовий дохід від володіння даними цінними паперами з моменту $t = 0$ до моменту $t = 0$.

Для визначення міри ризику використовуються різноманітні показники, представлені в основному, статистичними величинами, такими як дисперсія, стандартне відхилення, коефіцієнти кореляції і коваріації. Ці характеристики цінного папера показують, якою мірою та з якою

ймовірністю його фактична дохідність може відрізнятись від очікуваної. Величина ризику визначається за результатами аналізу реальних даних про дохідність цінних паперів за попередні періоди за допомогою статистичних методів.

Найчастіше в процесі аналізу ризику цінного папера використовують коефіцієнт β (бета). Для окремого цінного папера β розраховують як відношення коваріації дохідності папера та ринку в цілому до дисперсії дохідності ринку:

$$\beta = \frac{\text{COV}_{PR}}{\delta^2}, \quad (5.2)$$

де β – бета цінних паперів;

COV_{PR} – коваріація ціни цінного папера P та ринку R;

δ^2 – дисперсія ринку.

Для ринку β -коефіцієнт приймається рівним одиниці, а кожна група цінних паперів має індивідуальний β -коефіцієнт, який є індексом їх дохідності відносно середньої дохідності ринку цінних паперів. За економічним змістом β -коефіцієнт показує, наскільки зміниться дохідність фінансового інструменту за зміни очікуваної дохідності ринку на 1 %.

Для цінного папера з $\beta < 1$ зміни кон'юнктури ринку меншою мірою позначаються на його дохідності, тоді як дохідність інструменту з $\beta > 1$ зміниться більше порівняно з дохідністю всього ринку.

Отже, за економічним змістом, чим вищі значення показників стандартного відхилення та β -коефіцієнта цінного папера, тим вищий пов'язаний з ним ризик. Коефіцієнт β для портфеля в цілому розраховується як середньозважене значення β -коефіцієнтів тих груп цінних паперів, які входять до його складу, з урахуванням їх питомої ваги в структурі портфеля.

Тема 6. Посередницькі операції банків з цінними паперами

Завдання 6.1. Акції компанії Б коштували на початку 2015 р. 20,45 грн за штуку, а в січні 2016 р. – 24,45 грн. Банк придбав 500 акцій цієї компанії. Початковий необхідний рівень маржі становив 55 %. За акціями було виплачено дивіденди в розмірі 0,78 грн на акцію. Яка прибутковість інвестицій банку, якщо брокерська винагорода становила 9 %?

Завдання 6.2. Банк придбав із використанням маржі 7 тис. акцій компанії А за курсом 1,76 грн за акцію. Біржовий збір становить 0,5 % суми угоди, комісійну винагороду брокерові встановлено в розмірі 1 % від ціни акції. За акціями було виплачено дивіденди компанією в розмірі 1,12 грн. Під кінець року курс акцій становив 1,83 грн. Розрахуйте ставку прибутковості вкладення банку, розмір біржового збору та суму комісійної винагороди брокерові.

Завдання 6.3. Акції компанії коштували на початку року 10,7 грн. Банк придбав 1 тис. акцій цієї компанії. Винагорода брокерові становить 9 %, а початковий необхідний рівень маржі – 50 %. Наприкінці року курс акцій піднявся до 11,7 грн, і по них було виплачено дивіденди в розмірі 0,214 грн на акцію. Яка прибутковість її інвестицій?

Завдання 6.4. Банк-продавець акцій придбав опціон "пут" з опціонною премією 1,50 грн за кожну акцію із правом продажу 100 акцій по 80 грн за одну акцію. На момент виконання угоди ціна акції становила 70 грн. Визначте економічний результат угоди для власника опціону й андерайтера.

Завдання 6.5. Інвестор придбав акції ПАТ "Будбанк" на суму 10 тис. грн. Біржовий збір становить 0,5 % суми угоди, комісійну винагороду брокерові встановлено в розмірі 1 % від ціни акції, брокерська компанія стягує на свою користь 50 % комісійної винагороди. Визначте розмір біржового збору, суму комісійної винагороди брокерові, суму трансакційних витрат.

Методичні рекомендації до практичних завдань за темою 6

Професійна діяльність із торгівлі цінними паперами на фондовому ринку провадиться торговцями цінними паперами, які створюються у формі господарського товариства та для яких операції з цінними паперами та іншими фінансовими інструментами є виключним видом діяльності, крім випадків, передбачених Законом України "Про цінні папери та фондовий ринок", а також банками.

Професійна діяльність із торгівлі цінними паперами містить:
брокерську діяльність;
дилерську діяльність;
андерайтинг;
діяльність з управління цінними паперами.

Торговець цінними паперами може провадити дилерську діяльність, якщо має сплачений коштами статутний капітал у розмірі не менш як 500 тис. грн, брокерську діяльність – не менш як 1 млн. грн, андерайтинг або діяльність з управління цінними паперами – не менш як 7 млн грн.

У статутному капіталі торговця цінними паперами частка іншого торговця не може перевищувати 10 %.

Ліцензія на провадження андерайтингу видається лише за умови наявності у торговця цінними паперами ліцензії на провадження дилерської діяльності.

Брокерська діяльність – укладення торговцем цінними паперами цивільно-правових договорів (зокрема на підставі договорів комісії, доручення) щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів від свого імені (від імені іншої особи), за дорученням і за рахунок іншої особи.

Торговець цінними паперами може виступати поручителем або гарантом виконання зобов'язань перед третіми особами за договорами, що укладаються від імені клієнта такого торговця, отримуючи за це винагороду, що визначається договором торговця цінними паперами з клієнтом.

Торговець цінними паперами, який провадить брокерську діяльність, може надавати своїм клієнтам консультації щодо купівлі-продажу цінних паперів та інших фінансових інструментів.

На кошти та цінні папери клієнтів, що передаються торговцям цінними паперами або знаходяться у них згідно з договорами на здійснення брокерської діяльності, не може бути звернено стягнення за зобов'язаннями торговця цінними паперами, не пов'язаними із здійсненням ним функцій брокера.

Дилерська діяльність – укладення торговцем цінними паперами цивільно-правових договорів щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів від свого імені та за свій рахунок з метою перепродажу, крім випадків, передбачених законом.

Андерайтинг – укладення торговцем цінними паперами договорів щодо відчуження цінних паперів та/або здійснення дій чи надання послуг, пов'язаних із таким відчуженням, у процесі емісії цих цінних паперів за дорученням, від імені та за рахунок емітента на підставі відповідного договору з емітентом. Андерайтер може надавати консультації емітенту щодо розміщення цінних паперів цього емітента.

Андерайтер відповідно до договору з емітентом може здійснювати: купівлю цінних паперів у емітента з подальшим їх перепродажем інвесторам;

гарантування повного або часткового продажу цінних паперів емітента інвесторам, повний чи частковий їх викуп за фіксованою ціною з подальшим перепродажем;

продаж якомога більшої кількості цінних паперів, без зобов'язання придбати будь-які цінні папери, що не були продані.

З метою організації публічного розміщення цінних паперів андеррайтери можуть укласти між собою договір про спільну діяльність.

Діяльність з управління цінними паперами – діяльність, яка провадиться торговцем цінними паперами від свого імені за винагороду протягом визначеного строку на підставі договору про управління переданими йому цінними паперами, іншими фінансовими інструментами і коштами, призначеними для інвестування в цінні папери та інші фінансові інструменти, а також отриманими у процесі управління цінними паперами, іншими фінансовими інструментами і коштами в інтересах установника управління або визначених ним третіх осіб.

Договір про управління цінними паперами, іншими фінансовими інструментами і коштами, призначеними для інвестування в цінні папери та інші фінансові інструменти, може передбачати виникнення в торговця цінними паперами права довірчої власності на передані йому в управління цінні папери, інші фінансові інструменти і кошти, призначені для інвестування в цінні папери та інші фінансові інструменти, а також виникнення права довірчої власності на кошти, цінні папери, інші фінансові інструменти, отримані торговцем цінними паперами від управління цінними паперами та іншими фінансовими інструментами.

Торговець цінними паперами, який провадить діяльність з управління цінними паперами, може надавати консультації, пов'язані з обслуговуванням установника управління. Торговець цінними паперами має право укласти договори про управління цінними паперами з фізичними та юридичними особами.

Сума договору про управління цінними паперами з одним клієнтом – фізичною особою має становити не менше суми, еквівалентної 100 мінімальним заробітним платам.

Договір доручення, договір комісії або договір про управління цінними паперами укладається з торговцем цінними паперами в письмовій формі. Права та обов'язки торговця цінними паперами стосовно його клієнта, умови укладення договорів щодо цінних паперів, порядок звітності торговця перед його клієнтом, порядок і умови виплати торговцю винагороди визначаються у договорі, що укладається між ними.

Торговець цінними паперами зобов'язаний виконувати доручення клієнтів за договорами доручення, договорами комісії та договорами про управління цінними паперами на найвигідніших для клієнта умовах. Доручення клієнтів виконуються торговцем цінними паперами у порядку їх надходження, якщо інше не передбачено договором або дорученням клієнтів. У разі укладення торговцем цінними паперами договорів за власний рахунок разом з укладенням ним договорів за рахунок клієнта виконання договорів для клієнта є пріоритетним.

Торговець цінними паперами веде облік цінних паперів, коштів окремо для кожного клієнта та окремо від цінних паперів, коштів та майна, що перебувають у власності торговця цінними паперами, відповідно до вимог, установлених Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку за погодженням з Міністерством фінансів України, а у випадках, установлених законодавством, – також з Національним банком України. На кошти та цінні папери клієнтів, що передаються торговцям цінними паперами в управління, не може бути звернене стягнення за зобов'язаннями торговця цінними паперами, що не пов'язані із здійсненням ним функцій управителя.

Для провадження діяльності з управління цінними паперами кошти клієнта (клієнтів), у разі якщо це передбачено договором управління, зараховуються на окремий поточний рахунок торговця цінними паперами в банку окремо від власних коштів торговця цінними паперами та відповідно до умов договору (договорів) про управління цінними паперами, іншими фінансовими інструментами і коштами, призначеними для інвестування в цінні папери та інші фінансові інструменти. Торговець цінними паперами звітує перед клієнтами про використання їхніх коштів.

Тема 7. Професійна діяльність банків з організаційно-технічного обслуговування фондового ринку

Завдання 7.1. На підставі Закону України "Про депозитарну систему України" охарактеризуйте види депозитарної діяльності та їхнє поєднання.

Завдання 7.2. Встановіть відповідність (табл. 7.1).

Види діяльності на фондовому ринку

Терміни	Характеристики
1. Депозитарна діяльність 2. Депозитарна система України. 3. Депонент. 4. Реєстр власників іменних цінних паперів. 5. Розрахунки у цінних паперах. 6. Учасники депозитарної системи України	а) Національний банк України, професійні учасники депозитарної системи України, депозитарії; б) кореспонденти, фондові біржі, клірингові установи, Розрахунковий центр, емітенти, торговці цінними паперами, компанії з управління активами, депоненти; в) переказ цінних паперів та/або переказ/списання/зарахування прав на/за цінні папери; г) перелік власників іменних цінних паперів, складений, відповідно до вимог законодавства, Центральним депозитарієм або, у випадках, встановлених Законом, Національним банком України, на певну дату із зазначенням кількості іменних цінних паперів; д) власник цінних паперів, співвласники цінних паперів; нотаріус, на депозит якого внесено цінні папери, яким рахунок у цінних паперах відкривається депозитарною установою на підставі відповідного договору про обслуговування рахунка в цінних паперах; е) сукупність учасників депозитарної системи та правовідносин між ними щодо ведення обліку цінних паперів, прав на цінні папери і прав за цінними паперами та їх обмежень; є) діяльність професійних учасників депозитарної системи України та Національного банку України щодо надання послуг із зберігання та обліку цінних паперів, обліку і обслуговування набуття, припинення та переходу прав на цінні папери і прав за цінними паперами та обмежень прав на цінні папери на рахунках у цінних паперах депозитарних установ, емітентів, депозитаріїв-кореспондентів, осіб, які провадять клірингову діяльність

Завдання 7.3. Обґрунтуйте необхідність та доцільність ведення журналів системи реєстру, використовуючи Закони України "Про цінні папери та фондовий ринок" та "Про депозитарну систему України".

Завдання 7.4. Банк планує виплачувати по 2,2 грн дивідендів на одну акцію в наступному році. Потрібна норма дохідності інвестицій – 17 %, дивіденди будуть зростати на 8 % на рік. Визначте вартість звичайних акцій цього банку. Чи вважаєте ви, що ці акції є вдалим інструментом для інвестування? Поясніть, яким чином ураховано фактор ризику під час оцінювання вартості акцій.

Завдання 7.5. Після додаткової емісії іменних цінних паперів, підприємство має власників іменних цінних паперів у кількості 655.

Дотримуючись вимог чинного законодавства, керівництво підприємства має намір звернутися до реєстратора – банківської установи, де вони обслуговуються. Однак, у зв'язку з тим, що підприємство обслуговується одразу у трьох банках, перед керівництвом постало питання: до якого саме банку звернутись для ведення реєстру власників іменних цінних паперів? За якими критеріями керівництво підприємства обере реєстратора?

Методичні рекомендації до практичних завдань за темою 7

Система депозитарного обліку цінних паперів – це сукупність інформації, записів про емісійні цінні папери (вид із зазначенням типу, номінальна вартість і кількість, реєстр кодів цінних паперів (міжнародних ідентифікаційних номерів цінних паперів), обмеження обігу тощо) на рахунках у цінних паперах власників таких рахунків; інформації про емітентів; про власників цінних паперів, які мають права за цінними паперами та права на цінні папери; про обмеження прав на цінні папери та прав за цінними паперами; про осіб, уповноважених власниками цінних паперів (управителів, заставодержателів, інших осіб, наділених відповідними правами щодо цінних паперів); про номінальних утримувачів; інші дані, що дають змогу ідентифікувати емісійні цінні папери і зазначених осіб; інша передбачена законодавством інформація.

Для виконання функції обслуговування обігу цінних паперів на рахунках у цінних паперах банки як депозитарні установи здійснюють:

- адміністративні операції;
- облікові операції;
- інформаційні операції.

Адміністративні операції – це депозитарні операції з відкриття рахунків у цінних паперах та їх закриття, а також операції, пов'язані зі зміною способу зберігання цінних паперів та іншими змінами, що не приводять до зміни залишків цінних паперів на рахунках у цінних паперах.

Облікові операції – це депозитарні операції з ведення рахунків у цінних паперах та відображення операцій з цінними паперами, наслідком яких є зміна кількості цінних паперів на рахунках у цінних паперах, установлення або зняття обмежень щодо їх обігу, а також зміна режиму та місця зберігання цінних паперів. До облікових операцій належать операції зарахування, списання, переказування та переміщення цінних паперів.

Інформаційні операції – це депозитарні операції, пов'язані з видачею виписок з рахунку у цінних паперах, а також видачею іншої інформації щодо операцій клієнтів з рахунками у цінних паперах за запитом клієнтів та інших осіб, що мають повноваження на отримання такої інформації.

Для обслуговування операцій емітентів, пов'язаних із випущеними ними цінними паперами, банки можуть їм надавати такі послуги, а саме:

викуп цінних паперів, випущених емітентом, для їх подальшого перепродажу або анулювання;

дроблення або консолідація цінних паперів (зміну номінальної вартості цінних паперів певного випуску з одночасною зміною їх вартості, але без зміни обсягу випуску);

конвертація цінних паперів, тобто обмін емітентом цінних паперів одного випуску на цінні папери іншого випуску;

анулювання цінних паперів;

погашення цінних паперів та виплата емітентом доходів за випущеними ними цінними паперами;

деякі інші операції.

Рекомендована література

Основна

1. Болдуєва О. В. Організаційно-економічний механізм регулювання ринку цінних паперів в Україні : монографія / О. В. Болдуєва. – Запоріжжя : Запорізь. нац. ун-т, 2011. – 262 с.

2. Курочкіна І. Г. Ведення реєстру власників іменних цінних паперів : конспект лекцій / І. Г. Курочкіна. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. – 80 с.

3. Курочкіна І. Г. Торгівля цінними паперами: конспект лекцій / І. Г. Курочкіна, Ю. В. Прохорова. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. – 80 с.

4. Мендрул О. Г. Фондовий ринок: операції з цінними паперами : навч. посіб. / О. Г. Мендрул. – Київ : КНЕУ, 2000. – 156 с.

5. Давидов О. І. Депозитарна інфраструктура ринку цінних паперів України : монографія / О. І. Давидов, Т. В. Лапшина. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. – 261 с.

Додаткова

6. Болдуєва О. В. Інституційні аспекти розвитку ринку цінних паперів в Україні : монографія / О. В. Болдуєва. – Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2013. – 391 с.

7. Герасименко О. М. Індикатори оцінки стану системи економічної безпеки торговців цінними паперами : монографія / О. М. Герасименко. – Черкаси : [б. в.], 2012. – 236 с.

8. Крючков В. О. Шляхи поліпшення кредитних, інвестиційних операцій банків та їхньої роботи з цінними паперами : монографія / В. О. Крючков. – Київ : Фенікс, 2010. – 168 с.

9. Лісовий В. П. Торгівля цінними паперами : навч. посіб. / В. П. Лісовий, К. Г. Отченаш, В. В. Токар. – Київ : КНЕУ, 2012. – 369 с.

10. Лук'яненко І. Г. Оцінювання інвестицій та цінних паперів у фінансовому менеджменті : навч. посіб. / І. Г. Лук'яненко. – Київ : [б. в.], 2012. – 227 с.

11. Павлов В. І. Формування інституційної системи ринку цінних паперів в Україні : монографія / В. І. Павлов, Н. М. Кіндрацька. – Рівне : НУВГП, 2011. – 294 с.

12. Пантелєєв В. П. Фінансові операції з цінними паперами: здійснення та облік : монографія / В. П. Пантелєєв. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. – 334 с.

13. Професійна діяльність на ринку цінних паперів: депозитарна діяльність : навч.-метод. посіб. / [упоряд.: К. К. Бовкун та ін.]. – Київ : АДС УМК Центр, 2011. – 486 с.

14. Професійна діяльність на ринку цінних паперів: торгівля цінними паперами : навч.-метод. посіб. / [упоряд.: Бовкун К. К. та ін.]. – Київ : АДС УМК Центр, 2011. – 267 с.

15. Торгівля цінними паперами : підручник / [Грушко В. І. та ін.]. – Київ : Ун-т економіки та права "КРОК", 2011. – 391 с.

16. Цінні папери : підручник / [В. Д. Базилевич та ін.]. – Київ : Знання, 2011. – 1095 с.

17. Цінні папери: практикум : навч. посіб. / [В. Д. Базилевич та ін.]. – Київ : Знання, 2013. – 791 с.

Інформаційні ресурси

18. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ssmc.gov.ua>.

19. Ліцензійні умови провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів, затверджено наказом Державного комітету з питань регуляторної політики та підприємництва, рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 14.03.2001 р. № 49/60, редакція від 14.05.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0857-13>.

20. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

21. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

22. Про депозитарну діяльність: положення, затверджене рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17.10.2006 р. № 999, редакція від 16.08.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1238-06>.

23. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України №448/96-ВР від 30.10.1996 р., редакція від 11.10.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/448/96>.

24. Про обіг векселів в Україні: Закон України № 2374-III від 05.04.2001 р., редакція від 11.08.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2374-14>.

25. Про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів : положення, затверджене рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17.10.2006 р. № 1000, редакція від 28.05.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0049-07>.

26. Про цінні папери та фондовий ринок: закон України № 3480-IV від 23.02.2006 р., редакція від 01.01.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

Зміст

Вступ.....	3
Методичні рекомендації до практичних завдань.....	4
Змістовий модуль 1. Організаційні засади здійснення банками операцій з цінними паперами.....	4
Тема 1. Фондовий ринок: сутність та зміст	4
Тема 2. Фінансові інструменти фондового ринку	9
Тема 3. Емісійні операції банків	14
Змістовий модуль 2. Методичні засади здійснення банками операцій з цінними паперами.....	24
Тема 4. Інвестиційні операції банків з цінними паперами.....	24
Тема 5. Ризики інвестиційної діяльності банків на ринку цінних паперів та методи управління ними	32
Тема 6. Посередницькі операції банків з цінними паперами	34
Тема 7. Професійна діяльність банків з організаційно-технічного обслуговування фондового ринку.....	38
Рекомендована література.....	41
Основна	41
Додаткова	42
Інформаційні ресурси	43

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності 072 "Фінанси,
банківська справа та страхування"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Азізова Катерина Михайлівна**

Відповідальний за видання *О. М. Колодізєв*

Редактор *О. В. Анацька*

Коректор *Н. В. Грінченко*

План 2020 р. Поз. № 34 ЕВ. Обсяг 45 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру

ДК № 4853 від 20.02.2015 р.